RÖSTRÄTT FÖR KVINNOR

Tidning utgiven av Landsföreningen för kvinnans politiska rösträtt.

MOTTO: *Vi kunna aldrig göra så mycket för en stor sak som en stor sak kan göra för oss.*

I ÅRG. **STOCKHOLM, 15 JUNI 1912.** **N:o 8.**

RÖSTRÄTT FÖR KVINNOR
utkommer den 1 och 15 i var månad
Redaktör: ELISABETH KREY.
Träffas onsdag och lördag kl. 1/2 4—1/2 5.
Redaktion och Expedition: 6 Lästmakaregatan I
Expeditionen öppen vardagar kl. 1—4.
Rikstel. Norr 600. Allm. tel. Brunkeb. 944.
Telegramadress: Rösträtt, Stockholm.
Distribuering i Stockholm:
Rikstel. Norr 585. Allm. tel. 209 68.
9 f. m.—7 e. m.
Prenumeration genom posten
Pris för 1912 75 öre. Lösnummer 5 öre.
För Utlandet 1 krona 75 öre i postanvisning till tidningens expedition.
Annonspris: 20 öre per millimeterhöjd, större annonser och årsannonser rabatt.
Rikstel. 456. Allm. tel. 604.
9 f. m.—7 e. m.

Först när kvinnorna stå som jämnbördiga medborgare vid männens sida, kunna de rätt fylla sitt värv som uppfostrare av de framtida medborgarna. Delaktighet för kvinnorna i politisk makt och politiskt ansvar är ur denna synpunkt sett en fosterländsk fråga av största betydelse. Det folk, som ger sina kvinnor fullt medborgarskap, har också att vänta ett vidgande och fördjupande av medborgarsinnet hos kommande generationer.

Anna Whitlock.

Till våra prenumeranter.

På grund av det rika material, som under riksdagen stått tidningen till buds, har Rösträtt för Kvinnor sett sig nödsakad att under de tre första månaderna utgiva icke mindre än två åttasidiga och fyra sexsidiga nummer. Av denna anledning — formatet var från början endast beräknat till fyra sidor — utkommer tidningen endast **en** *gång i juli eller omkring den 8. Den 1 augusti utkommer tidningen åter i vanlig ordning.* *Redaktionen.*

Anna Whitlock 60 år.

När jag i min ungdom läste Thomas Carlyle's "Lectures on Heroes", grämde det mig mycket, att ingen enda "heroine" fanns ibland dessa sex typer för olika slags storhet. Där skildrades hjälten som gud, som profet, poet, präst, författare och kung.

Har det då icke funnits även kvinnor, som förtjäna att nämnas inom dessa verksamhetsområden? Jo, naturligtvis, men de räknades på den tiden icke med som människor. Det finns en sorts kvinnor, författaren i förbigående talar om, nämligen makan och älskarinnan, som haft lyckan leva i hjältens skugga, såsom "den snälla Kadijah", "favorithustrun" Ayesha, Beatrice och Francesca. Och det var genom sitt förhållande till en "han" de haft betydelse och icke genom egen personlighet.

Carlyle skrev sina lectures 1840 och däri kan ju ligga en förklaring. Sedan dess ha kvinnorna hunnit lära världen, att de äro människor och alldeles icke någon *quantité négligeable* i det offentliga livet. Och om ett liknande arbete kommer att skrivas år 1940, blir det helt säkert allmänt mänskligt och icke ensidigt manligt. Då kanske vi få Anna Whitlocks namn med i en sådan bok.

För att se om ungdomsintrycket var detsamma efter en halv människoålders förlopp, tog jag fram ur bokhyllan mitt gamla slitna exemplar av Carlyle's Hero-worship, och det första min blick föll på var ett obs.! i marginalen vid följande sats: "Hjälten kan vara poet, profet, kung, präst eller vad ni vill, det beror på den tid och de förhållanden han födes till världen i. För min del kan jag inte tänka mig en stor man, som inte kunde ha varit vilket som helst. Poeten kan inte bara gå och sätta sig på en stol och svarva ihop krigssånger, om han inte själv är, eller kunde vara, en krigshjälte. Han bär inom sig politikern, tänkaren, lagstiftaren och filosofen. Det fundamentala i storheten ligger i det varma hjärtelaget och den vidsynta uppfattningen av tillvarons öppna hemlighet — öppen endast för de utvalda."

Passar icke allt detta in på Anna Whitlock?

En människas ord och gärningar äro fönstren, genom vilka vi få en inblick i hennes personlighet. Anna Whitlocks ovanligt omfattande verksamhet erbjuder många klara och lockande kristallrutor att blicka in igenom och beskriva vad man ser. Men då jag nu särskilt dröjer vid "rösträttsrutan", så ligger icke däri något underskattande av de andra synpunkterna, utan det enkla skäl att jag i tio år haft tillfälle att stå och titta in genom densamma och låta min själ fröjdas av synen.

Sju kvinnor, representanter för de sex första föreningarna i Sverige för kvinnans politiska rösträtt, möttes en dag i Stockholm för att öfverlägga om en sammanslutning av föreningarna. Landsföreningens bildande beslöts då, och att Anna Whitlock med sin erkända organisationsförmåga, sitt levande intresse för saken och sina politiska insikter skulle bli rörelsens ledare säger sig självt.

En ovanligt rik och omfattande upplysningsverksamhet även på det politiska området låg bakom denna nya uppgift. Arten röjes hos de unga — redan vid fjorton års ålder visade Anna Whitlock prov på sin för en flickunge på 1860-talet mycket ovanliga art, då hon valde som kriaämne: "Biskoparnas ställning om representationsförändringen går igenom." Och ett tiotal år senare skrev hon från Paris politiska artiklar till Aftonbladet, vilka väckte stor och välförtjänt uppmärksamhet samt anbud från tidningen om plats som pariserkorrespondent. Till lycka för vårt svenska kulturliv emottogs icke anbudet, det var ett långt större arbetsfält, som väntade henne inom det egna fosterlandet. Efter hemkomsten från utlandet arbetade hon på Nordisk Familjeboks redaktion och som föreläsare på Stockholms arbetareinstitut, där hon var den första kvinnliga föreläsaren. Hon uppehöll sin verksamhet därstädes under en tidrymd av sjutton år. Men att de politiska intressena icke lågo nere, därom vittna de gärna lästa artiklarna i en norsk huvudstadstidning.

Dessa sociala och politiska intressen jämte de pedagogiska — Anna Whitlocks namn är ju ett av de främsta inom skolväsendet, välkänt vida utöver Sveriges gränser — ha så småningom smält samman i ett enda stort upplysningsarbete. Världens elände har sin rot i okunnighet — det är roten, som skall ryckas upp. Sociala missförhållanden skola avhjälpas genom social upplysning. Den felande hörnstenen i statsbyggnaden — rättfärdighet — kan inte inpassas på sin plats utan politisk kunskap. Denna uppfattning hos den ledande kraften inom den svenska rösträttsrörelsen har varit av mycket stor betydelse och kommer helt säkert att bli det ännu mer den dag kvinnorna fått full medborgarrätt. Tack vare Anna Whitlock är det inga oskolade och ansvarslösa "väljaremassor" — som högern älskar att uttrycka sig —, som då göra sitt inflytande gällande till samhällets bästa.

Den, som stått Anna Whitlock närmast i arbetet, är vice ordföranden i L. K. P. R., fröken Signe Bergman, och må det tillåtas mig att återge några ord ur en artikel i Dagny 1909, som fröken Bergman skrev med anledning av ett tillfälligt chefsombyte i L. K. P. R.: "Huru nära förbundet Anna Whitlocks namn varit med allt det som rört rösträttsarbetet, veta de bäst, som själva deltagit däri. Det var hon, som skrev det första uppropet till Sveriges kvinnor om samling kring rösträttskravet, som infördes i pressen. Det är hon som gjort upp stadgeförslagen såväl till Stockholmsföreningen som Landsföreningen och de flesta lokalföreningarna. Nästan alla officiella skrivelser till regering och riksdag, som under dessa år sett dagen, äro av Anna Whitlocks hand. — — Då en stor manlig politisk förening — Frisinnade landsföreningen — för första gången inbjöd en medlem av kvinnornas politiska organisation att tala å ett offentligt möte, var det Anna Whitlock som besteg talarstolen.

Men det har icke blott varit i det arbete som synts och som varit riktat utåt, som hon varit verksam. Det största och mesta arbetet har nog varit utfört i det tysta, d. v. s. inom och för själva föreningen. Främst bland det som här uträttats, måste utan tvivel det socialpolitiska upplysningsarbetet nämnas, vilket helt kan sägas vara Anna Whitlocks verk."

Detta har även i andra länder vunnit erkännande och efterföljd och befästat den svenska rösträttsrörelsens anseende.

Ett enastående politiskt konststycke, som inte mången statsman gör efter, är Anna Whitlocks förmåga att leda en politisk neutral rörelse för ett politiskt mål och hålla den samman i ett tiotal år, med personligt orubbat förtroende från såväl höger- som vänsterhåll. Och detta utan att låta sin egen starka partifärg blekna en enda nyans. Det var först när högern tvingade därtill, som L. K. P. R. vid valen 1911 tog politisk partiståndpunkt.

Det ger oss, kämpande i ledet, mod och styrka att veta Anna Whitlock i spetsen för vår armé.

Ett par dagar efter rösträttsdebatten i riksdagen den 18 maj voro några av oss rösträttskvinnor samlade hos Anna Whitlock i hennes vackra, blomsterfyllda hem på Djursholm. Stämningen var odelat glad och förhoppningsfull, genomträngd av detta drag i Anna Whitlocks naturell, som är av så oändligt stor betydelse i såväl politik som vardagsliv — humorn. Det finns hos henne en *fond gaillard* som är oskattbar; intet kan som den slå bro mellan olika meningar, då allt annat virke skulle komma till korta.

Det är dock ett intryck från denna afton, som jag gömmer djupast inne som det vackraste och käraste. Vid värdinnans sida satt hennes fosterdotter, och jag såg huru vid ett par tillfällen den senares hand förstulet gav "mor" en smekning och den vackra blicken, som därvid mötte "mors", sade just det som är för rikt och för starkt för språkets fattiga ord, men som varje kvinna med moderskänsla förstår.

Det är till Anna Whitlock — samhällsmodern — som Sveriges rösträttskvinnor på hennes 60-årsdag sända hälsning och tack.

Frigga Carlberg.

L. K. P. R. hyllar sin ordförande.

Landsföreningen för kvinnans politiska rösträtt överlämnade genom sitt Verkställande Utskott till Anna Whitlock på 60-årsdagen den 13 juni Carl Milles' monumentala skulpturverk "Lekande elefanter". Gåvan, till vilken bidrag lämnats av lokalföreningarna landet runt, åtföljdes av en av fröken Eivor Hedvall konstnärligt textad adress av följande innehåll:

Gåvan, minne från stolta dagar,
Redan kär dig ju vorden,
Bringar från tusende kvinnor i Norden
Hälsning och tack på din sextiårsdag.
Ledare, hell! Må du segra en dag!

Jönköpings-Magasinet
Etabl. 1873. Regeringsgatan 45. A. T. 5541.
Parfym- och Ramaffär.

CONSTANCE MALMSTRÖM
f. d. A. E. Schuldhels — Firman grundad 1794
KAM- & BORSTAFFÄR samt rikhaltigt lager af Toilettartiklar
23 Regeringsgatan 23 Allm. Tel. 112 42
73 C Drottninggatan 73 C Allm. Tel. 106 33

Friska blommor och vackra begrafningskransar
"LA ROSE" Blomsterhandel
30 Sturegatan, Stockholm.

LAGERSONS
SKOMAGASIN
Jakobsgatan 18 - Fredsgatan 8

Varför böra kvinnorna ha rösträtt?

Därför att rösträtt är varje medborgares rätt i ett land med allmän rösträtt. Kvinnorna äro medborgare.

Därför att riksdagen, så länge kvinnorna uteslutas, ej representerar ens halva nationen.

Därför att det villkor som lagen uppställer för rösträtt, fullgjord skattskyldighet, även åligger kvinnor.

Därför att kvinnornas krav böra tillgodoses genom lagstiftningen. Ingen klass, ingen grupp inom samhället kan i riksdagen fullgiltigt representeras av en annans grupp eller klass. Mäns lagstiftning för kvinnor bekräftar detta.

Därför att staten ej har råd att undvara kvinnornas insats i samhällsarbetet.

Därför att det *oansvariga* inflytande inom politiken, som kvinnorna kunna skaffa sig, innebär en samhällsfara.

Därför att samma utbildningsmöjligheter måste beredas såväl kvinnlig som manlig ungdom, vilken den ekonomiska utvecklingen bragt i samma läge på arbetsmarknaden.

Därför att värdesättningen av mäns och kvinnors arbete bör ske efter samma grunder.

Därför att hemmets kvinnor skola bli i stånd att värna hemmet och mödrarna mödrars och barns rätt.

Därför att ingenting skulle kraftigare befrämja nykterhetsarbetet i vårt land.

Därför att ingenting kunde bättre väcka och egga den medborgerliga ansvarskänslan hos kvinnor av alla klasser.

Därför att många välsituerade kvinnor, vilkas tid nu övervägande upptages av tomt sällskapsliv eller planlös välgörenhet, skulle få impulser till nyttigt samhällsarbete.

Därför att reformen är rättfärdig och det rättfärdiga också är det för staten nyttiga.

Därför att kvinnornas starka rättfärdighetskänsla behöves inom statslivet.

Därför att det innebär en missaktning att jämnställa kvinnorna med de män, som äro medborgarrätten förlustiga — en missaktning som återverkat på hennes ställning som maka, mor, självförsörjande kvinna och som är en kulturstat ovärdig.

Därför att den anslutning till rösträttsrörelsen, som skett av kvinnor i *alla* samhällsklasser, visar att *alla* kvinnor behöva rösträtt.

Därför att riksdagen genom att medge kvinnorna rösträtt till Första kammaren redan sanktionerat kvinnors politiska rösträtt.

Därför att reformen i de länder, där den genomförts, visat idel nyttiga följder men inga skadliga.

På vad sätt kunna kvinnorna visa att de önska rösträtt?

Detta sker lättast genom anslutning till närmaste rösträttsförening.

Lokalavdelningar av Landsföreningen för kvinnans politiska rösträtt finnas numera i nästan alla Sveriges städer samt i ett flertal samhällen på landsbygden. Årsavgiften överstiger aldrig 1 kr.

Det är ej nog med tysta sympatier och ett lamt gillande av rösträttsrörelsens mål. Här måste alla vakna, samhällsintresserade kvinnor vara med. Den organiserade rösträttsrörelsen räknar nu omkring 12,000 medlemmar. Denna siffra måste under de närmaste åren betydligt ökas. Till detta kunna alla kvinnor medverka. Sammanslutning ger styrka, styrka ger seger!

På sommarfest hos Öxnereds F. K. P. R.

Det är roligt för en förbundsordförande att bli inbjuden till föreningarna i förbundet till fester eller möten; att slippa stöta på och säga, att det kan vara tid på att föreningen ger ett livstecken ifrån sig.

Det var också med stor glädje jag mottog inbjudan att komma och tala på den sommarfest, som Öxnereds F. K. P. R. anordnade på Brinkebergs kulle 2 juni. Vädret var det härligaste, och kullen är en av traktens vackraste platser. En lövklädd båt hämtade sångkör m. fl. från Trollhättan. På festplatsen var mycket folk församlat, 300 festmärken voro sålda, och man roade sig med varjehanda, som kan förekomma på en dylik trädgårdsfest.

Festplatsen var nämligen ordf:s, fröken Hilma Jacobsons vackra välvårdade trädgård, och skolhusets lokaler voro festligt dekorerade och inredda till matsal och kafé. Allt hade man tänkt på, och de praktiska anordningarna läto oss ana, att festen ekonomiskt skulle ge Öxnereds F. K. P. R. ett tillskott till agitationskassan.

Heder åt de F. K. P. R. som skaffa pengar i stället för att beklaga sig över fattigdom. En friluftsfest nu i sommar med tombola och spågumma, blomsterflickor och fruktförsäljerskor ev. försäljning av föremål, som skänkts till föreningen, servering m. m. tror jag flera F. K. P. R. i förbundet med god vilja skulle kunna åstadkomma. Jag har alltid tyckt, att det är nedsättande för F. K. P. R. det ständiga talet om bristande agitationsmedel. Det är en mörk punkt, som vi borde enas om att skaffa bort. Vi måste rusta oss för mycken agitation, d. v. s. vi måste skaffa pengar. Låt oss göra något i sommar för att stärka våra föreningskassor; jag vädjar till de unga flickorna i våra föreningar, ni, som ännu inte äro trötta, ni, som ännu inte lärt er att räkna stegen, det är en uppgift för er.

För en agitator är sommaren en härlig tid; då har man lokal överallt. Det kändes befriande att få tala ut en del av allt det, som grott inom en efter riksdagsdebatten och få känna att folkstämningen, hr Lindman till trots, är *för* rösträttskvinnorna.

Härligt klingade sången före och efter föredraget, och då festens allvarliga del var slut, vidtog dans och lekar, livligt senterade av traktens ungdom. Även då vi sent på kvällen gjorde uppbrott, hördes från lekplatsen: Flickan går i dansen med röda gullband.

Signe Wollter.

Stockholms F. K. P. R:s 10-årsfest.

Trots det kalla regniga värdet samlades ett sextiotal av stockholmsföreningens trognaste medlemmar den 4 juni till ett synnerligen angenämt samkväm å Lidingöbro värdshus för att fira minnet av föreningens bildande för 10 år sedan. På den med blommor och rösträttsflaggor dekorerade glasverandan var en liten utställning anordnad som i ord och bild åskådliggjorde föreningens verksamhet under det gångna decenniet. Föreningens ordf. fröken Anna Lindhagen hälsade i några vackra, varma ord de närvarande välkomna, varefter fröken Anna Ljungberg i korthet redogjorde för det agitations- och upplysningsarbete föreningen bedrivit. Aftonens huvudanförande hölls av d:r Lydia Wahlström. Sedan applåderna efter detta tystnat, bidrog fröken Gerda Frisell med några sånger att ytterligare höja stämningen. D:r Alma Sundquist gav en återblick över de första mötena och kommitténerna och föreningens bildande. Till sist föredrog fru Greta Holmgren under stort jubel en för tillfället skriven rösträttsvisa på melodin Tre trallande jäntor. Efter supén, under vilken fru Maria Bolin talade för styrelsen och fröken Anna Ljungberg för mannen, fortsatte det glada samkvämet ännu en god stund med sång till luta av fru Holmgren. Flera telegram anlände under aftonen bl. a. från F. R. P. R. i Göteborg, Ernst Beckman, Ann Margret Holmgren; även från Finland ingingo telegrafiska lyckönskningar.

Genom vänligt tillmötesgående från d:r Lydia Wahlström hoppas vi kunna meddela det väsentliga av hennes anförande i nästa nummer av Rösträtt för Kvinnor.

Strindberg, kvinnan och kvinnofrågan.

Av *C. J. Engström.*

II.

Kvinnan som den oändligt rika och djupa känslans representant i jämförelse med mannen, hur många Strindbergar skall det behövas för att få bort den dogmen? Det underliga är, att vardera parten omhuldar den både i och mot sitt eget intresse. Ja, säger professor Thyrén eller andra, kvinnan är ett rov för sin allt översvallande känsla. Den utgör hennes heder och styrka, men ock hennes svaghet och den gör henne oskickad till statsbestyr, ty de äro ej någon känslosak.

De äro en förståndssak och böra behandlas av förståndiga, besinningsfulla män, vilka stå som starka ekar mot nervstormar och deras efterdyningar eller vad sir Almroth Wright kallar "reverberationer", för vilka kvinnan skulle vara särskilt farligt utsatt. Vi se runt omkring i de moderna parlamenten hur ekarna stå, när upphetsningens heta blåst stryker fram över dem, vi se huruvida nerverna vägra att vara mottagningsapparater för de trådlösa vågorna. Nästan varje dag vittnar om annat. Skandaler, larmscener, nedklubbningar, utvisningar höra till kamrarnas dagordningar på mer än ett håll. Det parlamentariska bläckhornet kastar sin slagskugga framför sig, stolar och örfilar äro icke alldeles okända vapen i kampen för idéerna. Skulle diskussionen verkligen bli i så bokstavlig mening *saklig,* röra sig i så bråda och livsfarliga kast from *sounds* to *things,* om kvinnor vore med?

Skarpt praktiskt sinne, det är just det som kvinnan har, från förmågan att behändigt skjuta in en motsträvig byrålåda och schasa in en skock höns, såsom de amerikanska humoristerna visa, till förmågan att styra land och rike, som historien visat. Förfinade nerver, djup, omätlig, allt bärande, allt nedbrytande känsla, det är just det hon icke företrädesvis har i jämförelse med mannen. Lidande och lidelse, utom kanske dryckenskapen, bär hon ojämförligt bättre än han. Hennes större uthållighet i smärtor betyder antingen och sannolikt att hon känner dem mindre eller behärskar sig mera. I bägge fallen talar det för rösträtt i den mån det talar om mindre beroende av affekten. Vem är det som ej kan betvinga den suggestion tanken på alkoholberusningen inger? Vem är det som lever mest i ruset, bedövningens, upphetsningens, handlingens, hasardens rus — som mest går upp i drömmens, lyrikens, musikens rus — han eller hon? Det kan ej råda ett ögonblicks tvivel om svaret. Men rusets botten är känslan och dess yttersta form vansinnet. Och det finns också en långt större procent vansinniga män än kvinnor.

Man behöver endast tänka på ordet "drömmare", det passar in på ofantligt många fler män än kvinnor relativt och absolut taget. Mannen är ojämförligt mycket mera avgjort vänd åt dröm- och känslosidan i livet, hon åt den yttre iakttagelsen och reflexionen. Hon är vaken och kvick i ögonen för vad som företer sig. Engelska experiment ha visat, att få män och nästan alla kvinnor kunde säga färgen på tapeterna i ett rum där de varit inne. Inom dikten är hon nästan jämställd med mannen som romanskribent; den svenska romanen i egentlig bemärkelse bäres helt och hållet upp av kvinnor. Den svenska satiriska genremålningen på vers har sin klassiska representant i fru Lenngren. Här där det gäller fyndig kombination och slutledning, skarp blick och logik, förmåga att återgiva verklighets- eller sagostoff, med ett ord, att skildra och berätta, ha kvinnor nått något stort. För sång i högsta mening har instrumentet ej varit tillräckligt fint stämt. Kvinnorna ha endast ett verkligt namn inom lyriken, men icke ens ett halvnamn inom musiken, en konst, som man anser ligga deras väsen närmast — den ligger det tydligen fjärmast av alla.

I Kalmar omnämnde amiral Lindman de enligt hans mening förträffliga anförandena på det stora Guild-hall-mötet mot kvinnorösträtten. Det bästa av dessa tal hölls av en kvinna och i vartenda ett av de övriga upprepades som det starkaste argumentet påståendet om att kvinnan icke lämpade sig för politiken. Varenda talare och även talarinnan glömde att England haft många kungar, därav endast en som kunnat kallas stor, en som kanske förtjänade att kallas stor (Erövraren), några framstående, de flesta ordinära eller undermåliga. England har haft ett litet antal drottningar i spetsen för staten, 4 eller 5, kanske någon mer under medeltiden, bland detta ytterst ringa fåtal finns den som blivit kallad landets största regent af kungligt blod, en nationalhjältinna (Boadicea) och en som blivit uppskattad för sin politiska insikt och klokhet. Tre ha givit namn åt tidevarv, endast två ha varit på minussidan. I Österrike har en enda kvinna varit regent och varit den största landet haft, Ryssland har styrts av många tsarer och tre kejsarinnor, bland de förra många enkelt begåvade män och endast ett snille, bland de tre kvinnorna landets näst största regent. Det väldiga Kina har väl icke på århundraden haft någon innehavare av högsta makten jämförlig med den gamla änkekejsarinnan. Under den oerhörda omvälvning som timat eller håller på att fullbordas i Mittens rike, har den nuvarande änkekejsarinnan betecknats som den ende mannen inom mandschurhovet. I underhandlingarna med revolutionsmännen har hon varit den ledande själen och därvid prisats för sin klokhet och seghet. Har någon boskapsvallande tjuguårig bondpojke omedelbart övertagit ledningen av en härsmakt och inlett sitt lands nationella befrielse som Jeanne d'Arc? Har någon av de många danska kungarna efter Valdemarerna övergått eller uppnått den enda kvinna som regerat landet, Margareta? Inga samtida skandinaviska namn kunna mäta sig med hennes och Birgittas. Den ena utförde en religiös och kulturell, den andra en politisk organisation, som berörde hela Skandinavien. Vår andliga odlings första betydande namn är Birgitta. Nästan den enda kulturrörelse som gått från Sverige till Danmark och Norge, har henne till upphov. Hon var en praktisk och organisatorisk förmåga i stor stil och något av en kyrkopolitiker. Så förhåller det sig med kvinnans oduglighet eller olämplighet för allmänna och politiska värv. Hon har i alla tider haft ohindrat tillfälle och alla anledningar att utbilda sig i tonkonsten, med resultat att det icke finns en enda kvinnlig tondikt av betydelse. Hon har haft några ytterst få sporadiska tillfällen att leda staters öden och därvid visat en fullständigt abnorm proportion av politisk begåvning i jämförelse med mannen. Hon överväldigas av sin oemotståndliga, omätligt djupa, omätligt rika, omätligt vida känsla på det viset, att till och med i de elementäraste historieböcker anmärkes, med hvilken kallblodig hårdhet Elisabeth och Katarina höllo isär hjärtats och huvudets angelägenheter, politiken och kärleken, andra exempel att förtiga. När män regerat, ha kvinnor stundom styrt, sällan tvärtom. Var icke drottning Victoria känd för att alltid, när det gällde politik, vara drottning gent emot den rent av dyrkade gemålen? Så är det med kvinnans känslotänkande och eftergivenhet för mannen i statliga och samhälleliga ting.

Kvinnorösträttens riksdagshistoria.

Av Gulli Petrini.

III.

1904 års motioner: herr Sjöcronas i 1:a kammaren, herr Lindhagens i 2:a kammaren.

Den år 1902 begärda kungl. propositionen om allmän rösträtt med garantier kom till 1904 års riksdag. Som förnämsta garanti föreslogs det proportionella valsättet, och därmed började den heta striden för eller emot proportionella val, som så helt upptog det politiska livet flera år framåt.

Såsom var att förmoda hade Kungl. Maj:t icke medtagit kvinnans politiska rösträtt, ens som garanti, men i motiveringen ägnas den dock några rader, varvid omtalas att F. K. P. R. i Stockholm den 15 juli 1902 inkommit med en underdånig anhållan "att Eders Kungl. Maj:t vid fattandet af beslut rörande den utredning av frågan om utsträckt valrätt till Andra kammaren som Riksdagen i sin skrivelse den 20 maj 1902 begärt, täcktes förordna, att denna utredning skulle omfatta även frågan om rösträtt för kvinnan." "Ehuru otvivelaktigt", säger departementschefen, "en viss likgiltighet måste tillerkännas en stor del av de skäl, som anförts för en dylik utsträckning av den politiska rösträtten, anser jag dock utan att nu ingå på närmare granskning av dessa skäl att, då från deras sida frågan gäller, något allmännare krav på en dylik utsträckning ej försports, och då i allt fall den uppgift, som närmast tränger till sin lösning är tillräckligt svår i och för sig, med denna nu icke bör sammanföras frågan om kvinnans deltagande i det politiska livet." Vi se således att F. K. P. R. nu börjat låta höra av sig, men att den redan från första stund mötes med svaret, att männens rösträttsfråga borde lösas först.

Herr Lindhagen, som även vid denna riksdag motionerade i frågan, fann det också förklarligt, "om mången ej kan under några förhållanden anse sig beredd att på en gång lösa rösträttsfrågan både för kvinnor och män" och ansåg obestridligt "att den senare angelägenheten ej får på något sätt fördröja en god lösning av den nu föreliggande uppgiften att genomföra allmän rösträtt för män. Men däremot bör saken, åtminstone för den, som tror på befogenheten och nyttan av kvinnans rösträtt ställa sig så, att avgörandet av männens rösträttsfråga innefattar en särskild förpliktelse till att omedelbart skrida till en utredning och ett övervägande av frågan om politisk rösträtt för kvinnor." Han hemställde därför:

att Riksdagen, i sammanhang med avgörandet av den nu föreliggande frågan om införandet av allmän rösträtt för män, måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, det Kungl. Maj:t täcktes låta utreda frågan om beredandet av rösträtt jämväl för kvinnor vid val till Riksdagens Andra kammare samt därefter för Riksdagen framlägga förslag i ämnet.

I detta yrkande instämde trettio Andra kammarledamöter. Det är intressant att herr Lindhagen i övrigt i sin motivering visserligen börjar med de ideella synpunkterna, rättfärdighetskravet och behovet för samhället och kvinnan själv av hennes rösträtt, men också inlåter sig på frågan, om hon bör medtagas som "garanti" vid rösträttsutvidgningen, och han anser, att vill man nu nödvändigt ha någon garanti mot den allmänna rösträtten, så vore det värdigare att söka den i kvinnornas rösträtt, "ty då har man i alla fall givit full rättvisa" och "Framstegspartierna behöva ej heller från sin synpunkt se någon fara i kvinnans politiska rösträtt. Ty skipandet av rättvisa leder i längden alltid till goda resultat för samhället."

Det är således alldeles tydligt att man den tiden var mest benägen att tro, att kvinnans rösträtt skulle komma huvudsakligen högern till godo, och möjligen kan detta ha bidragit till de sympatier frågan den tiden hade på somliga håll i Första kammaren.

Samma år hade vi nämligen också en motion i Första kammaren av herr Sjöcrona, som gick ut på valrätt, men ej valbarhet för kvinnor. Herr Sjöcrona vände sig mot den kungl. propositionen i sin helhet och ville gå tillbaka till konstitutionsutskottets ståndpunkt år 1902, d. v. s. bibehålla ett censusstreck ungefär vid det kommunala, men ändå införa vissa extra garantier. Han ansåg, att då det endast gälde valrätt, — ej valbarhet — åt kommunalt röstberättigad kvinna borde någon särskild utredning icke vara erforderlig.

Konstitutionsutskottet gick denna gång så långt i tillmötesgående, att det kostade på sig en historisk utredning över de gånger frågan om kvinnans rösträtt varit uppe. Men därefter heter det:

"Utskottet underskattar för sin del ingalunda den sålunda väckta frågans betydelse. Det låter sig enligt utskottets uppfattning icke förneka, att spörsmålet om beredande av rösträtt åt kvinna är av den art, att det förtjänar att allvarligt uppmärksammas, och utskottet är med herr Lindhagen ense därom, att en utredning av de förhållanden, som kunna anses äga inflytande på frågans bedömmande, bör föregå avgörandet av densamma. Utskottet anser emellertid icke lämpligt att med den nu ifrågasatta rösträttsreformen sammanbinda förslag, vilka äro av den omtvistade och svårlösta beskaffenhet som frågan om kvinnans politiska rösträtt, då lösningen av föreliggade valrättsreform genom en dylik kombination otvivelaktigt skulle försvåras."

Herr Broström reserverade sig emellertid i denna punkt på följande sätt:

Spörsmålet om kvinnans rätt att deltaga i val till Riksdagens Andra kammare tränger sig allt mer och mer fram. Att detta krav är berättigat, framgår av många tidens tecken. Därom vittna, bland annat, det uttalande konstitutionsutskottet gjort i sin motivering till denna punkt.

Att frågan om kvinnans politiska rösträtt icke kan eller bör lösas — som motionären föreslår — i "*sammanhang* med avgörandet av den föreliggade frågan om införandet av allmän rösträtt för män", synes vara klart. Givet är, att en så genomgripande fråga som denna behöver föregås av en utredning, som endast kan verkställas av regeringen, varför hemställes,

att Riksdagen, i anledning av herr Lindhagens motion nr 262, ville i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, det Kungl. Maj:t täcktes låta utreda frågan om beredandet av rösträtt i jämväl för kvinnor vid val till Riksdagens Andra kammare samt därefter för Riksdagen framlägga förslag i ämnet.

Vid debatten i riksdagen var intresset så helt upptaget av frågan om männens rösträtt med vad därtill hörde, såsom proportionella val, förhållandet

För att kvinnan med energi skall kunna deltaga i politiken

bör hennes arbete i hemmet underlättas, vilket sker bäst genom att köpa en SINGER symaskin.

EAU MONO
(Professor MONO)
Oöverträffat medel för erhållande av klar och fräsch hy.
Pris Kr. 3.—, 5 50, och 10.—.
FRANSKA PARFYMMAGASINET
Hovleverantör
21 Drottninggatan 21, Stockholm.
Riks Tel. 33 09. Allm. Tel. 311. (KR 476)

Käthe Schirmacher:

Das Rätsel Weib.

På samma språk, som Weininger skrev sin stora förkastelsedom över kvinnan i "Geschlecht und Charakter" föreligger nu Käthe Schirmachers anklagelseskrift mot mannen: "Das Rätsel Weib." De båda verken ha, med all olikhet för övrigt, så många beröringspunkter, att de inbjuda till några jämförande anmärkningar.

Först gälla de de båda auktorernas dokumentering. Weininger kände allt vetande om kvinnan, men ej kvinnan själv, och Käthe Schirmacher förklarar, att erfarenheten av det verkliga livet har varit hennes läromästare. Det skall inte förnekas, att hon "valt" sina erfarenheter och med klar blick för sitt syfte förkastat allt obrukbart stoff. Därför kan det bestridas, att den bild hon framställer är jämnt och tillplattat verklig, men inte att den äger en fruktansvärd och djup sanning. Den, som läser boken med frihet att bortse från de av programmet föranledda paradoxerna, skall ofelbart gripas av medvetandet, att denna anklagelseskrift framgått inte endast ur en enskild människas indignation, utan framtvungits av ett allmänt oefterrättlighetstillstånd, som kräver en grundlig reform, återigen inte för en enskilds lycka och bekvämlighet, utan för att rädda det hela undan en olycksbringande urartning.

För Weininger framstod också problemet: mannen — kvinnan som en urartningsfråga. Med sin manliga uppfattning såg han, då han ville tyda "gåtan kvinnan" djupare in i mannens hemlighet än i hennes. På åtminstone en punkt äro Weininger och Käthe Schirmacher ense: det är mannen, som bär den tyngsta skulden för kvinnans urartning. Kvinnan är ju enligt Weininger ett icke-väsen, en negation av manlighet, d. v. s. mänsklighet, hon är mannens svaghet objektiverad, hon är inte 'la soeur de tous les mystères", men hon är alla lasters moder, skapad av mannen. Det är knappt förvånande, och det är på samma gång karaktäristiskt för den *manliga* bristen på logik, att Weininger appåderats av män, som av hans allvar bara förstått den ytliga, paradoxala sidan. Det är ett exempel på att kvinnans logik är djupare, om också enligt Käthe Schirmacher en annan än mannens, att det är kvinnor, som djupast förstått Weininger, som vågat dra de konsekvenser han själv bara antyder om en förlöst mänsklighet, om en kvinna icke "skapad av mannen", utan pånyttfödd genom det nya födelsens bad, som bjudes i kunskapen, inte längre den tvetydiga och frestande om gott och ont, utan en operativt smärtsam kunskap om sanningen.

Det är sanningen om kvinnan och mannen, som Weininger och Käthe Schirmacher tillhandahålla, han med hela den filosofiska och vetenskapliga utredningens skrymmande apparat, hon i utropssatser med den förorättades skälvande vrede och blödande hån. Kvinnan som sådan är värdelös, blir slutresultatet i *hans* utredning. Hon måste dö för att människan må leva. "Kvinnan", säger *hon*, "är värdelös, därför att hon dolt sitt verkliga värde. Hon har tvingats av mannen att ljuga och krypa, stjäla och bedraga. Han har piskat stoltheten och människovärdigheten ur kroppen på henne, men i hennes själs gömmor ligger allt detta goda fördolt. Mannen har inte lyckats piska livet ur kvinnans själ, ty han har aldrig nått den. Han har inte brytt sig om att förstå den. Han har funnit det bekvämt att kalla henne "gåtan kvinnan". Allt annat i världen har han ägnat mera intresse än hennes själ."

"Kvinnan som kvinna har ingen själ", säger Weininger. "Det bestyrker alla mäns samlade erfarenhet, kvinnan ha vi icke frågat, och därför att hon icke äger en själ, måste hon dö."

"Ack, ni stackars dårar", säger Käthe Schirmacher, "ni känner inte ej själva, hur skulle ni känna oss. Med edra ord och edra handlingar ha ni frändömt er själva rätten att regera världen och oss, över er själva ha ni aldrig härskat, fastän ni fått förmågan, edra lustar ha behärskat er, och dem ha ni skrymtaktigt klätt i kvinnoskepnad, och er sinnlighet i kvinnogestalt har blivit syndabocken, som burit släktets skam och förnedring genom tiderna. — Kvinnan skall inte dö som kvinna. Hon har större rätt att leva än mannen, ty hon har, trots allt, bevarat sin själ. Hennes förnedring hör till i det förflutna, och om hon vill det, är framtiden hennes, nej mänsklighetens. Hon, den enda, som känner sin egen gåta, har att lösa den, icke i ord, men i handling. Hon har att inta platsen vid mannens sida, inte vid hans fötter. Den frälsning, som Weininger förutsäger genom döden (kvinnlighetens självmord) skall kvinnan vinna genom sitt liv. Men vägen dit heter kamp och försakelse, hån och förakt, ty mannen, skaparen av den urartade kvinnan, vill inte avstå från sin skaparevana. Det behagar honom att vara Gud, och kvinnofrigörelsens yttersta konsekvens är ingenting mindre än att störta en Gud, må vara en avgud, men en vars makt och allvishet blivit sanktionerad av all känd tradition, av alla höga auktoriteter och av en oräknelig kör av underkuvade kvinnoslavar från historiens begynnelse."

Kvinnan och mannen — mannen och kvinnan; Weininger och Käthe Schirmacher ha som representanter för de båda fientliga makterna påvisat deras oförsonbarhet, deras dödsfiendskap, men väl att förstå blott som de förhandenvarande empiriska gestaltningarna, de förfuskade degenerationsprodukterna.

Den ursprungsdröm, till vilken Käthe Schirmacher söker tillbaka, och där hon ser valkyrior och amazoner skymta, är det framtidsrike, där Weininger skådar människan. Där är inte mannen utan kvinnan eller kvinnan utan mannen; båda ha uppgått i den högre enhet, som bibeln kallar Gud.

Det är mot ingenting mindre än fullkomligheten, som en bok lik Käthe Schirmachers syftar. Därför kan den lämpligast läsas som en religiös betraktelse, inte en av det menlösa och välvilliga slaget, utan en gammaltestamentlig vredespredikan, målande det fallna Gudsfolkets förnedring, dess förförares straff, men också upprättelsemöjligheten.

Boken kan inte undgå att väcka och gripa, och även som ett tecken, vilket blir motsagt, skall den räknas bland de plogbillar, som ristat djupast i den hårda mark, där framtidens kvinna i dag sår sin tåresådd under modig förväntan på en glädjefull skördetid.

"Das Rätsel Weib" har nyligen i en synnerligt vårdad svensk översättning med titeln "Gåtan kvinnan" utkommit på Hugo Gebers förlag.

Gertrud Almqvist

mellan land och stad m. m., att snart sagt ingen tänkte på kvinnorna. Herr Sjöcrona försvarade i Första kammaren sin motion huvudsakligen såsom ett fasthållande av principen om skatten som rösträttsgrund och av den gamla valmetoden gent emot den allmänna rösträtten och de proportionella valen, och yttrade med avseende på kvinnorna endast: "Att jag därvid också velat tillerkänna kommunalt röstberättigad kvinna rösträtt, kan jag icke finna vara annat än fullt rättvist, och jag skall icke inlåta mig på att försvara detta, då här icke kunnat framställas ett enda hållbart skäl mot detta mitt förslag." Ingen svarade på den saken. Kammaren hade annat att tänka på. Endast hr Wieselgren yttrade: "Kvinnosaksfrågan, frågan om kvinnans rösträtt blir nog också ett agitationsämne, och antagligen komma ännu fler att uppstå." Det är därför troligt, att det var det konservativa i hr Sjöcronas motion långt mer än det lilla steget till rättvisa mot kvinnorna, som gjorde att den dock slutligen vid voteringen samlade så många röster som 49 mot 90 för avslag.

När hr Lindhagen i Andra kammaren, sedan diskussionen i rösträttsfrågan pågått ett långt stycke in på andra dagen, äntligen påkallade kammarens uppmärksamhet för sin motion om kvinnans rösträtt, sade han sig veta, att detta ämne låg helt och hållet utom området för kammarens intresse i dag. Icke dess mindre upptog han frågan till ganska grundlig behandling. Han påpekade, att utskottets förklaring att frågan förtjänar att allvarligt uppmärksammas dock var ett framsteg, omtalade att han fått inte mindre än 26 adresser från kvinnliga rösträttsföreningar i olika delar av landet samt citerade en resolution som F. K. P. R. i Stockholm tillställt honom och som hade följande lydelse: "Då regeringen såsom motiv för sitt vid innevarande riksdag framlagda rösträttsförslag framhållit såsom rättvist, att alla de, som var på sin plats utgöra nyttiga beståndsdelar av samhället, utföra sin del av dess arbete och bära sin del av de bördor, samhället måste pålägga, jämväl äga rätt att bliva delaktiga av den främsta rättighet, samhället skänker, den att äga inflytande på landets lagstiftning", och vidare att "de nu från politisk rösträtt uteslängda givetvis, liksom alla andra, hava sina särskilda intressen i samhället", vilka omöjligen kunna av andra effektivt bevakas, och då denna motivering med gällande åberopats i andra för riksdagen framlagda förslag till rösträttsreform, vill mötet påpeka, *att* dessa principuttalanden äga fullkomligt lika stor tillämplighet på svenska kvinnor som på svenska män, och *att* följaktligen varje rösträttsreform, som gör anspråk på att realisera de ifrågavarande principerna utan att taga hänsyn till kvinnornas rösträttskrav, måste anses hava lämnat halvdelen av sin uppgift olöst." Hr Lindhagen förklarade därefter, att han icke kunde finna, att det var möjligt att göra någon invändning mot innehållet uti detta resolutionsuttalande. Efter att ha talat om erfarenheterna från Wyoming, där kvinnorösträtten först infördes, slutade han med att yrka bifall till hr Broströms reservation, och förklarade, att han sedermera skulle begära votering för att man må kunna räkna rösterna, "ty så vilja kvinnorna hava det". Men kammaren fortsatte efter som före hr Lindhagens yttrande att tala om de proportionella valen, och endast ett eller annat ord i förbigående gällde kvinnorna. Så förklarade sig hr Persson i Malmö instämma i motionens syfte, medan hr Gustafsson i Mjölby använde frågan om kvinnans rösträtt för att illustrera det oriktiga i påståendet, att endast den får sitt människovärde erkänt, som äger att som fullmyndig medborgare nedlägga sin röstsedel vid val till riksdagens Andra kammare. Denne föregångare till de moderna riddarne av statsnyttan förklarade nämligen att rösträtten inte var en individuell rätt, utan en praktisk, politisk fråga, som borde fastställas ur statens och samhällets synpunkt, varefter han naturligtvis kom till den slutsatsen, att det inte för närvarande fanns något skäl att giva kvinnan rösträtt.

Sedan övriga motioner i rösträttsfrågan slutbehandlats, yrkade hr Lindhagen bifall till hr Broströms reservation, vari åtskilliga kammarledamöter instämde. Vid voteringen avslogs den dock med 115 röster mot 93.

Som kamrarna stannat vid olika beslut i rösträttsfrågan i övrigt, i det att Första kammaren ville ha proportionella val, vilket Andra kammaren motsatte sig, blev även männens rösträttsfråga denna gång olöst.

En liten framgång hade kvinnorna dock vid denna riksdag. Med anledning av en motion av hr Staaff beslöt nämligen riksdagen en skrivelse till K. M:t angående rätt för gift kvinna, som har egendom under egen förvaltning, att beskattas medels särskild debetsedel för sig. Motionen var föranledd av F. K. P. R. i Stockholm, som föranstaltat om en utredning i frågan och funnit att myndigheterna hade olika åsikter om hur härvid borde förfaras, varför det var nödvändigt att den gifta kvinnans rätt till egen debetsedel och därmed till kommunal rösträtt blev tydligt fastställd.

Vägröjningsarbetet.

Fru Siri Forssell från Örebro har varit kallad att hålla rösträttsföredrag i ett par gruvsamhällen. Om sina intryck från den synnerligen lyckade agitationsresan skriver fru Forssell från Zinkgruvan:

Vid min ankomst mottogs jag av en hård regn- och hagelskur efter vars slut stora skaror av folk tågade upp till föreläsningslokalen. Efter föredraget — jag hade varken uppmanat till bildandet av rösträttsförening eller föreslagit någon resolution — uppsteg en gråskäggig gubbe och tackade mig och frågade, om jag hade något emot, att det blev diskussion. Sedan jag förklarat, att det säkert skulle vara intressant att även få höra några skäl mot den kvinnliga rösträtten, började den gamle mannen ett halvtimslångt föredrag *för* saken. Allt vad jag sagt, som fallit honom i smaken, underströks och flera synpunkter, som ej framkommit i mitt föredrag framhöllos. Efter ytterligare några korta inlägg av ett par andra personer föreslog jag resolutionen, som med rungande "ja" antogs. Någon rösträttsförening blev icke denna gång bildad. Man önskade sätta sig ännu mera in i frågan först, och det var första gången en kvinna talade i denna trakt. Den gamle mannen frågade, om även män finge ingå i våra föreningar. På mitt jakande svar förklarade han, att hans namn skulle stå först på den lista, som utsändes "för den stora och rättvisa sakens skull."

Blekinge länsförbund av F. K. P. R.

hade konstituerande sammanträde i Ronneby annandag pingst. Till styrelse valdes fru Augusta Tonning, Ronneby, fröken Ebba Hultkvist, Sölvesborg och fröken Sigrid Kruse, Karlskrona, och till suppleanter fröken Ida Schmitt, Karlshamn, och fru Jenny Johansson, Eringsboda. Revisorer blefvo fröken Tilly Borg och fröken Olsson, båda i Ronneby.

Länsförbundets första möte kommer att hållas i september å plats, som av styrelsen framdeles bestämmes.

Ny tysk rösträttstidskrift.

På Ernst Reinhardts förlag i München utkommer sedan kort tid tillbaka tidskriften *Frauenstimmrecht*, utgiven av Deutscher Verband für Frauenstimmrecht. Redaktör är d:r Anita Augspurg. Priset på tidskriften, som utkommer en gång i månaden, är 1 mark i kvartalet. Lösnummer 40 pf. Ur det första numrets innehållsförteckning anteckna vi bidrag av Rosika Schwimmer, Käthe Schirmacher, m. fl. från det internationella rösträttsarbetet kända namn.

Från läsekretsen.

Vad kunna vi göra i sommar?

Till redaktionen av Rösträtt för Kvinnor.

Vi vore tacksamma att genom tidningens förmedling få svar på en fråga, som för ögonblicket synes oss vara av den allra största betydelse för rösträttsarbetet. Vad kan göras för att begagna den starka stämning till förmån för kvinnorösträtten, som efter riksdagsdebatten på en mängd håll tyckes göra sig gällande? Hur kunna sommarferier på landet bäst utnyttjas i rösträttsagitationens tjänst?

Medlemmar av F. K. P. R.

V. U., som fått del av ovanstående, ber att få uttala sin glädje över det intresse och den arbetshåg, som tagit sig uttryck i den insända frågan. Ingen tid på året lämpar sig bättre än sommaren för upplysnings- och vägröjningsarbetet på landsbygden, ett arbete, som varje rösträttsintresserad kvinna kan ta del i. Genom personliga samtal med lantbefolkningen — män så väl som kvinnor — kan intresset för kvinnornas medborgarrätt lätt väckas. Detta har erfarenheten lärt. En liten packe broschyrer och flygblad och naturligtvis sista numret av Rösträtt för Kvinnor bör aldrig saknas på någon resa eller vandring.

De, som vilja bidraga till spridning av rösträttslitteratur på landsbygden i sommar, kunna rekvirera *gratislitteratur* från *Rösträttsbyrån, 6 Lästmakaregatan, Stockholm,* där även lösnummer av tidningen erhållas. Följande flygblad äro särskilt att rekommendera: *Varför fru Håkansson gick in i rösträttsföreningen* av Frigga Carlberg; *Mor Karin* av Ann Margret Holmgren; *Grannarna* av Sigrid Kruse; *Nykterhetsfrågan och kvinnornas rösträtt* av Sigrid Kruse; *Den svenska kvinnorösträttsrörelsens historia i korta drag* av Klara Lindh; *Goda kamrater* av Nancy Svanberg. Folkmöten och folkfester erbjuda synnerligen lämpliga tillfällen till massutdelning av flygblad ävensom till upptagande av prenumeration å Rösträtt för Kvinnor, som ju endast kostar 75 öre för hela året.

V. U.

Nyare rösträttslitteratur:

F. A. Bather, M. A., D. Sc., F. R. S.: *Till de svenska männen.* Utgivet av Uppsala F. K. P. R. 6 öre; 4:50 pr 100 ex.

Ezaline Boheman: *Riksdagsmannavalen 1911 och kvinnornas rösträttsfråga.* Utgivet av L. K. P. R. 3 öre.

Anna Bugge-Wicksell: *Gifta kvinnors kommunala rösträtt.* Utgivet av L. K. P. R. 25 öre pr 100 ex.

Frigga Carlberg: *Varför fru Håkansson gick in i rösträttsföreningen.* Utgivet av Göteborgs F. K. P. R. 5 öre.

Varför fru Håkanssons dotter gick in i rösträttsföreningen. Utgivet av Göteborgs F. K. P. R. 5 öre.

Carrie Chapman Catt: *Går kvinnorösträttsrörelsen framåt?* Jämte en kort biografi över Mrs. Catt av Ezaline Boheman. Utgivet av L. K. P. R. 15 öre.

H. E. Hallberg: *Kvinnan i hemmet och samhället.* Utgivet av L. K. P. R. 5 öre.

Sigrid Kruse: *Nykterhetsfrågan och kvinnornas rösträtt.* Utgivet av L. K. P. R. 90 öre pr 100 ex.

Selma Lagerlöf: *Hem och stat.* Utgivet av Falu F. K. P. R. 5 öre.

Klara Lindh: *Den svenska kvinnorösträttsrörelsens historia i korta drag.* Utgivet av L. K. P. R. 5 öre.

Sofi Lindstedt: *Varför böra religiöst övertygade kvinnor ansluta sig till rösträttsrörelsen?* Utgivet av Stockholms F. K. P. R. 5 öre.

Rekvisitioner ställas till

L. K. P. R:s Expedition

6 Lästmakaregatan, Stockholm.

Telefoner: Riks Norr 6 00; Allm. Brunkeb. 9 44.
Öppet alla vardagar kl. 3—4 e. m.

Prenumeration i utlandet å RÖSTRÄTT FÖR KVINNOR sker genom insändande av Kr. 1:75 i postanvisning till tidningens expedition, 6 Lästmakaregatan, Stockholm.

P. A. Collijns

Extra Prima
o. Prima
Bomullslärft.
Marknadens
bästa
kvalitéer.

Stockholms Nya Resandehem

STUREPLAN — Birgerjarlsgatan 19 — (Kungsgatan 1.)
Rikstel. 77 50. Allm. Tel. 242 21.
Nytt — Förstklassigt — Komfortabelt.
Rum från 2 kr. till högre pris. Veckorabatt gives.
Högaktningsfullt E. LINDORM.

AFFÄRSREGISTER

Behöver skorna lagas?
så vänd Eder till Svenska Skosulningsfabriken, Norrlandsgatan 21. Skorna hämtas och hemsändes efter tillsägelse på allm. 248 40 eller riks 62 77. Obs.! Billiga priser och prima materialier. (A. F. 776).

Vegetariska Matsalarna & Pensionatet
Drottninggatan 94, 1 tr. rekommenderas. Middag serveras från kl. halv 4—5. Tiden kan dock ändras efter överenskommelse.
A. T. 26055. *Augusta Rydell.* (A. F. 777.)

MÜLLERS CAFÉ
16 Norrlandsgatan rekommenderas. Särskilda matsalar för damer. Stora hygieniska Matsalar 1 tr., känt för sin goda, välagade mat. Å nedre botten servering efter tyskt och svenskt mönster. Obs.! Stor rabatt vid köp av kuponger. Obs.! Ett omtyckt kaffe serveras hela dagen. Öppet till kl. en kvart före 12.

Ivar Öhrnbergs Bokbinderi
4 Observatoriegatan, Stockholm. R. T. 8203, A. T. 10432. Utför allt vad till yrket hörer. Uppfodring och fernissning av kartor och planscher. Specialité: Förgyllning för hand och press. Kläsel av skriv- och spelbord. Omsorgsfullt arbete och moderata priser. (A. F. 796.)

Agnes Hallbergs Modeaffär
Upplandsgatan 25
rekommenderas. Smakfulla hattar, moderata priser.
Sorghattar på lager.
Allm. Tel. 116 02. (A. F. 797.)

Den Svenska Hattnålen
"Mode de la Suède"
fyller alla anspråk, enkel konstruktion, ytterst praktisk, högst elegant. Enda lösningen, begär omgående prospekt och prover från Hattnålsaffären **Mode de la Suède, Hornsgatan 26, Stockholm.**

Hos alla bokhandlare:
HEMUPPFOSTRAN
Föredrag af ***Dagmar Waldner.***
Pris 25 öre.
Ivar Hæggströms Bokförlags A. B., Stockholm.

Rösträtt för Kvinnors

åttonde nummer innehåller bl. a.:

Anna Whitlock 60 år. Av *Frigga Carlberg.*
Varför böra kvinnorna ha rösträtt?
På sommarfest hos Öxnereds F. K. P. R. Av *Signe Wollter.*
Stockholms F. K. P. R:s 10-årsfest.
Strindberg, kvinnan och kvinnofrågan. II. Av *C. J. Engström.*
Kvinnorösträttens riksdagshistoria. III. Av *Gulli Petrini.*
Käthe Schirmacher: Das Rätsel Weib. Av *Gertrud Almqvist.*
Vägröjningsarbetet. Av *Siri Forssell.*
Från läsekretsen. Vad kunna vi göra i sommar?
Notiser.

Stockholm, Ivar Hæggströms Boktryckeri A.-B., 1912.